

## KURTÁG GYÖRGY CENTENÁRIUMI KÖSZÖNTÉSE SZEGEDEN<sup>1</sup>

2026. február 19-e a magyar zenetörténet pirosbetűs ünnepévé vált: e napon töltötte be 100. születésnapját a kétszeres Kossuth- és háromszoros Erkel Ferenc-díjas Kurtág György, aki nemcsak a legnagyobb élő magyar zeneszerző, hanem már életében minden idők legnagyobb magyar komponistái között tartjuk számon.

Ezen egyedülálló születésnap méltó megünneplésének vezérlését a Budapest Music Centrum vállalta, az a jeles intézmény, mely Kurtágnak hosszú évek óta valódi otthonát biztosítja. Bennünket, szegedieket büszkeség töltötte el kettő és fél héten keresztül, hogy a Kurtág100 rendezvénysorozathoz egyedüli fővároson kívüli városként csatlakozhattunk. Ezt pedig Dubóczky Gergely karmesternek, a Szegedi Szimfonikus Zenekar kimagasló tehetségű művészeti vezetőjének köszönhetjük, aki ezúttal zseniális szervezőnek is bizonyult. A február 18-tól március 8-ig tartó rendezvénysorozathoz kiváló partnerek csatlakoztak: a Móra Ferenc Múzeum, a Belvárosi Mozi, a Szegedi Nemzeti Színház és természetesen a Szegedi Szimfonikus Zenekar, valamint e zenekar hangszeres művészei.



A szegedi Kurtág-ünnep első felvonása a Határsértők c. kiállítás volt, a Móra Ferenc Múzeum patinás épületében, a Fekete-házban, melyhez bevezetőt Horváth Andrea, a múzeum általános igazgatóhelyettese, dr. Kozma József, Szeged Megyei Jogú Város Közgyűlése Kulturális, Oktatási, Idegenforgalmi és Ifjúsági Bizottságának elnöke, Dubóczky Gergely és Váraljai Anna művészettörténész, a kiállítás kurátora mondott, aki azonban azonnal átadta a szót Gát Jánosnak, a kiállítás anyaga összeállítójának, összegyűjtőjének – a megnyitón Tóth–Németh Henrietta (gordonka) és Bödör Imre (gordon) működött közre egy-egy Kurtág-művel. Így öt nézőpontból hallhattunk a

---

<sup>1</sup> A beszámoló fotóit Tari Róbert fotóművész készítette.

rendkívüli és valóban Kurtág világát vizuálisan tökéletesen tükröző tárlatról, mely annál is inkább adekvát, mert a harminc műalkotásból 14 Kurtág grafikája, aki nagyszerű képzőművész is, képei varázslatosak, szinte zenélnek; stílusuk minden szempontból illeszkedik Bálint Endre, Tandori Dezső, Reigl Judit, Gerlóczy Sári, Vajda Júlia és Georgios Tzortzoglou, valamint a Szegedhez tartozó Kass János alkotásaihoz (Kass egyik fejszobra és egyik finoman formált kispasztikája gazdagította a kiállítást); a kiállítás minden részlete Kurtág művészetének szubsztanciáját vetítette elénk, mérhetetlen alázattal és szeretettel. (A krónikás március 7-én, az ünnepsorozat utolsó előtti napján is belépett e „Kurtág-szentélybe”; akkor fedezte fel, hogy két mozgókép is fogadta a látogatókat: a Találkozzunk itt c. kezek mozgásából fölépített filmetűd és Kurtág György–Kurtág Márta Bach-négykezes játéka.)

Egészen rövid szünet után a Belvárosi Moziban már Nagy Dénes Ezüst Medve-díjas filmrendező Kurtág-töredékek c. dokumentumfilmként megnevezett, de műfajú keretek közé nehezen szorítható alkotásában merülhettünk el. E mű alighanem a rendező, Nagy Dénes eddigi életműve csúcsa. 111 percen keresztül érezhetjük, élhetjük Kurtág világát, művészetét; láthatjuk-hallhatjuk, miként tanít, bepillantást nyerhetünk művészcsaládtagjaival, Kurtág Mártával és ifj. Kurtág Györggyel való kapcsolatába, egyszóval mikrokozmoszába. E közben eltűnt életünkből az Idő, s az utolsó filmkockák végetérte után még percekig ültünk az elsötétedő, majd enyhén kivilágosodó vetítőteremben, mely már régen az első magyar filmesztéta, író és költő, Balázs Béla nevét viseli.



Február 25-én következett az újabb Kurtág-csoda: a Kurtág világa c. hangverseny, mely részeiben és egészében is Dubóczky Gergely szerkesztői, szervezői és karmesteri alkotása volt. A nagyrészt kamara – egyetlen mű

esetében szimfonikus – koncertnek a Szegedi Nemzeti Színház Kisszínháza adott otthont, mely minden szempontból alkalmas helyszínnek bizonyult. Igen hasznos gondolatnak éreztük, hogy a művek elhangzása előtt beavató beszélgetésnek lehettünk részesei, melynek szereplői Dubóczky Gergely és Balogh Máté Erkel Ferenc-díjas zeneszerző, az SZTE Bartók Béla Művészeti Kar adjunktusa voltak. Balogh Máté elmondta, hogyan vezetett útja Kurtáig a kezdeti teljes elutasítástól a maximális elfogadásig, sőt esetenként az azonosulásig.



Balogh Máté Erkel Ferenc-díjas zeneszerző

A beszélgetés során hangsúlyosan került szóba, hogy a Mester számára meghatározó szerző Haydn, Schumann és J. S. Bach (Dubóczky Gergelytől megtudtuk, hogy amikor elkezdték szervezni a születésnap hangversenyt, Kurtág ragaszkodott ahhoz, hogy e három zeneszerzőtől mindenképpen hangozzanak el művek). A Kurtág világa c. koncert nyitó darabja ennek megfelelően Schumann Märchenerzählungen c. triója volt, melynek hangszerösszeállítása – klarinét, brácsa, zongora – igen ritkán fordul elő, Beethoven Kegelstadt-triója mellett Kurtág Hommage à Robert Schumann c. triója ismeretes, mely el is hangzott Schumann műve után. Schumann lassú–gyors–lépésben lassú-gyors tétel sorrendje után Kurtág hat miniatűr tételbe rendezte darabját. A „röpködő” hangokból építkező első tétel után lassú tétel következik, ezt túmotívumokból álló harmadik tétel követi; de az „eltűnő” hangokat megszólaltató negyedik tétellel nem ér véget a mű, mert az ötödik és a hatodik tétel már erősen eltér a schumanni mintáktól. E két művet kiválóan szólaltatta, formálta meg Zoltán Péter klarinétművész, Tuzson Edina mélyhegedűművész és Palojtay János zongoraművész. Ezután valóságos csoda

következett: a József Attila–töredékek Gyüdi Eszter egészen világszínvonalú interpretációjában. Önmagában már a közel húsz rövid József Attila-sor kiválasztása és sorrendbe helyezése is zseniális, megzenésítésükkel pedig minden idők legszebb és legkoncentráltabb József Attila-zenéit alkotta meg Kurtág. Gyüdi Eszter pedig nem egyszerűen elénekelt a művet – mely énektechnikailag is nagyon nagy kihívás – élte, játszotta, poentírozta, egyszerre jelenítette meg József Attila és Kurtág személyiségét, legbensőbb lényegüket.



Gyüdi Eszter

A csoda ezután is folytatódott: Dubóczky Gergely csodálatos Kurtág-kaleidoszkópot szerkesztett, alkotott Kurtág műveiből és útmutatásai alapján; (a műfaj sajátosságaiból adódóan valamennyi közreműködő végig a színpadon tartózkodott, mely különleges dramaturgiai háttérrel jelentett). Bevezetésül Palojtay János és ő J. S. Bach: Gottes Zeit is allerbeste Zeit c. korálját játszották el (természetesen Kurtág négykezes átíratában).



Palojtay János, Dubóczky Gergely

A Jelek, játékok, üzenetek c. sorozatból az Hommage à J. S. Bach-tétel csendült föl ezután Szilágyi Ildikó hegedűművész, Kálmán Csaba mélyhegedűművész és Kőrösi Györgyi gordonkaművész szép előadásában, e trió kiválóan játszotta az Hommage à Ránki György (5. tétel) c. darabot és a Virág az ember (15. tétel) c. állandó Kurtág-mottót is. A vonóstrió után a Négy összefonódott test c. gondonszólómű hangzott el Bödör Imre ihletett előadásában. Hatalmas gondolat volt Rajk Judit énekművész megnyerése a Kurtág világa-est kiemelt vendégének, a legjobb magyar Kurtág-szólóénekes (kinek művészetében a 2023-as, a Tiszatáj szerkesztősége által megrendezett Kurtág-Tandori-kiállítás megnyitóján is gyönyörködhettünk) hét darabban – köztük Kurtág T. D. Beckett-szcénák, Apa nyara – anya nyara, Vízjel, és az op. 50 sz. hamleti megengedés–riadókészültség – hamleti megengedés (alio modo) Tandori-dalokban – is elvarázsolt bennünket; de a Kaleidoszkóp 9. tételében még elénekelt a Vigilate ergo-gregorián antifónát és a 15-ben Hildegard von Bingen 1150 körül írt O ignée spiritus c. himnuszát is. Két zeneszerzőt is idéz Kurtág az Hommage à Farkas Ferenc – Petruska idézése c. darabjában; a címben szereplő mester mellett Sztravinszkijt is; e darab a Palojtay–Dubóczky–négykezes páros előadásban hangzott el, hasonlóan a másik Farkas Ferenc–hommage-hoz (Foszlányok egy kolinda emlékképéből). A Schatten (Árnyék) c. szólógordonka darabot Tóth–Németh Henrietta játszotta el, átélten, szép tónusban. Méltóan zárult a Kaleidoszkóp a Nun kom der heiden Heiland Kurtág–korálfeldolgozás Palojtay János és Dubóczky Gergely orgonaszerű játékaival

A Kurtág világa-hangverseny – a Mester rendelkezése szerint – Haydn 3. sz. G-dúr szimfóniájával zárult, mely alighanem először csendült föl Szegeden. Üde, friss, tömören szerkesztett művet hallottunk a Szegedi Szimfonikus Zenekar előadásában, a fáradhatatlan és univerzális Dubóczky Gergely vezényletével meggyőzött bennünket, hogy Haydn – Kurtág által is értékesnek és fontosnak tekintett – kincsesládából bátrabban válogathatnánk; egyben föltette a koronát a születésnap hangversenyre.

Szeged tehát méltóképpen csatlakozott Kurtág megünnepléséhez Ám ne feledjük: művészetét az év minden napján föl kell mutatnunk, s nemcsak a hangversenylátogatóknak és a zenét tanulóifjúságnak, hanem mindannyiunknak, mert zseniális műveit valamennyiünknek alkotta meg.

*Kiss Ernő*